

Мартиненко Володимир Олександрович,
голова Громадської спілки «Центр
запобігання та протидії корупції»,
доктор філософії в галузі права

КОРУПЦІЙНІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ

Існування корупційних правопорушень визнається міжнародним кримінальним правом. Так у Конвенції ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 р. (ратифікована Україною разом із заявами 18 жовтня 2006 р.) зазначається про «злочини, визначені цією Конвенцією» [1].

Про корупційні дії згадано і в Цивільній Конвенції про боротьбу з корупцією (ETS 174), яка прийнята 4 листопада 1999 р. у Страсбурзі (ратифікована Україною 16 березня 2005 р.) [2].

Законом України «Про запобігання корупції» зі змінами та доповненнями визначені такі поняття, а саме:

– корупція – використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов’язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов’язаних з ними можливостей;

– корупційне правопорушення – діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

– правопорушення, пов’язане з корупцією – діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність [3].

Згідно з приміткою до статті 45 Кримінального кодексу України (далі ККУ) корупційними кримінальними правопорушеннями, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, вважаються кримінальні правопорушення, передбачені:

– статтею 191 «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем»;

– статтею 262 «Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем»;

– статтею 308 «Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем»;

– статтею 312 «Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем»;

– статтею 313 «Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням»;

– статтею 320 «Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів»;

– статтею 357 «Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження»;

– статтею 410 «Викрадення, привласнення, вимагання військово-службовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем».

Згідно з приміткою до статті 45 ККУ також корупційними правопорушеннями вважаються кримінальні правопорушення передбачені:

– статтею 210 «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням»;

– статтею 354 «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації»;

– статтею 364 «Зловживання владою або службовим становищем»;

– статтею 364¹ «Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми»;

– статтею 365² «Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги»;

- статтею 368 «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірно вигоди службовою особою»;
- статтею 368² «Незаконне збагачення»;
- статтею 368³ Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми»;
- статтею 368⁴ «Підкуп особи, яка надає публічні послуги»;
- статтею 369 «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі»;
- статтею 369² «Зловживання впливом».

Кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з корупцією вважаються кримінальні правопорушення, передбачені:

- статтею 366² «Декларування недостовірної інформації»;
- статтею 366³ «Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування».[4]

Отже, визначенням корупційних злочинів охоплюються суспільно-небезпечні діяння, які передбачено 19 статтями Кримінального Кодексу України. Ще два види суспільно-небезпечних діянь законодавець відніс до кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією. Тобто таким чином законодавець визначив їх вичерпний перелік, пішовши не шляхом широкого детального опису специфічних ознак, а зупинившись на визначенні конкретних статей Кримінального Кодексу України.

Варто зазначити, що у ст. 11 ККУ вказано, що злочин є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення. Згідно зі ст. 11 ККУ поняття злочину включає такі основні ознаки: протиправність діяння, суспільна небезпечність діяння, винність діяння, учинення діяння суб'єктом злочину [5].

Отже типовими ознаками корупційного злочину є: 1) суспільна небезпечність – полягає в тому, що злочин заподіює або створює загрозу заподіяння шкоди суспільним відносинам, які є об'єктами кримінально-правової охорони; 2) передбаченість діяння кримінальним законом – злочин має місце лише тоді, коли діяння безпосередньо передбачено статтею Особливої частини ККУ; 3) наявність діяння, що містить ознаки корупції, що передбачено у ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції»; 4) діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції».

Виходячи з вищевикладеного, під корупційним кримінальним правопорушенням слід розуміти умисне суспільно-небезпечне діяння, що містить ознаки корупції, яке вчиняється спеціальними суб'єктами, за яке Кримінальним Кодексом України передбачено покарання.

Список використаних джерел

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: прийнята 31 жовтня 2003 р.; ратифікована Україною разом із заявами 18 жовтня 2006 р. URL: rada.gov.ua.
2. Цивільна Конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 174): прийнята 4 листопада 1999 р. у Страсбурзі.; ратифікована Україною 16 березня 2005 р. URL: rada.gov.ua.
3. Про запобігання корупції: Закон України редакція від 26.10.2022 № 1700-VII. URL: rada.gov.ua.
4. Кримінальний Кодекс України: Закон України редакція від 06.11.2022 № 2341-III. URL: rada.gov.ua.
5. Науково-практичний коментар Кримінального Кодексу України / Д.С.Азаров, В.К.Гришук, А.В.Савченко [та ін.]; за заг. Ред. О.М.Джужі, А.В.Савченка, В.В.Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2018. С. 44–47.

Овсянюк Дмитро Іванович,
начальник аналітичного відділу (Центр
кримінальної аналітики) Національної
академії внутрішніх справ

УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ (OSINT) В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну інформаційна війна та протидія дезінформації стали одними з ключових аспектів протистояння. З метою протидії дезінформації та пропагандистським кремлівським нарративам щодо перебігу російсько-української війни шляхом донесення об'єктивних та перевірених даних про втрати рф у війні проти України [4], Міністерство внутрішніх справ України спільно з Національною поліцією України започаткували Проєкт «Потерь.НЕТ» [1] (далі – Проєкт). Проєкт акумулює дані з усіх відкритих джерел для встановлення об'єктивної картини щодо втрат армії рф, військових «лнр», «днр», колаборантів тощо, які брали участь у збройній агресії проти України [3]. Сайт Проєкту «Потерь.НЕТ» (<https://poternet.site/>) є ефективним єдиним майданчиком, де збирається інформація про загиблих окупантів [5]. Станом на 20.03.2024 у базі даних «Потерь.НЕТ» 72 тис. підтверджених фактів про втрати російської армії та інших військових формувань [3]. Джерелами отримання інформації є мережа Інтернет